

BESKRIVELSE OG VURDERING AF BEVARINGSVÆRDI AF HØVE MARKS FORSAMLINGSHUS

Udarbejdet af Skælskør Bevaringsforening efter den af Miljøministeriet anbefalede SAVE-metode

Identifikation

Udgave af 28.10.2021

Adresse: Sorø Landevej 308

Ejendom: Matr.nr. 14c, Høve By, Høve

Bygning nr.: 5 *

Opført: 1876 *

Anvendelse: Forsamlingshus (hovedhuset)

Tilbygninger: I 1900 blev tilføjet 73 m² (BBR's bygningsnr. 7, placering uklar). Sidefløjen mod syd på 90 m² (BBR's bygningsnr. 6) er fra 1933. Bygning med en garage (BBR's bygningsnr. 7) er fra 1900.

BEMÆRK ! SAVE-vurderingen omfatter udelukkende hovedhuset, BBR's bygningsnr. 5 på 205 m².

*) Oplysninger om bygningsnumre, arealer og opførelsesår m.v. er fra BBR-meddelelsen.

Bygningsbeskrivelse

Det i det ydre arkitektonisk uprætentiøse, og oprindeligt isoleret beliggende, forsamlingshus fra 1876 har været afgørende for lokaliseringen af Høve frimenigheds kirke, der stod færdig i 1882.

Den småstenbelagte plads om huset tjener til parkering for besøgende i såvel kirken som forsamlingshuset.

Forsamlingshuset er grundmuret og fremstår med granitsokler. Facaderne er i gule teglsten muret i krydsforbandt med Hamborgfuger. Der er tandgesimser under tagrenderne af zink. Sålænke er støbte. Facaderne er - antagelig i nyere tid - bemalet i en lys gul farve - nu medtaget af afskalninger.

Flere vindues- og dørlysninger afsluttes med let svungne buestik eller halvcirkelbuer. Vinduer og døre er af forskellig type, og det kan ses, at flere lysninger er øget i bredden ved vinduesudskiftninger.

På taget er eternitbølgeplader, begroede og medtagne. Det formodes at der oprindeligt har været tegltag. Skorstene er muret i traditionel profil.

Forsamlingshuset og kirke set fra Sorø Landevej

Forsamlingshuset set fra den indre gård

Forsamlingshuset set ind over muren ved kirkegården

Hjørne af forsamlingshuset

Vurdering:

Arkitektonisk værdi 5 - 6

Det korsformede hus fremtræder harmonisk og enkelt med få og beskedne arkitektoniske detaljer. Dets ydre vurderes at være svækket ved fornyelser med ringe respekt for husets oprindelige karakter.

Kulturhistorisk værdi 2 - 3

Huset rummelighed og mangeartede aktiviteter gennem tiden har såvel før og nu stor kulturel og social betydning på egnen. *(Kulturhistoriske træk er nærmere beskrevet i et bilag til denne SAVE-vurdering.)*

Miljømæssig værdi 4 - 5

Forsamlingshuset er væsentligt for det særlige miljø ved Høve Valgmenigheds Kirke - en rolle som vil kunne styrkes ved kvalificeret istandsættelse af husets ydre. Huset rummer aktiviteter som styrker og er væsentligt for egnens sociale miljø.

Originalitet 5

Væsentlige dele af husets oprindelige form og fremtræden er bevaret, men flere fornyelser og ændringer vurderes bryder med husets originale udtryk ved opførelsen.

Tilstand 6

Facader er afskallede og dårlig vedligeholdt. Tagets eternitplader synes af alder og begroning at være ringe.

BEVARINGSVÆRDI 4 - 5

Med istandsættelser som anbefalet herunder vil huset opnå den højeste værdi af de nævnte.

ORIENTERING: SAVE-metoden opererer med en bedømmelsesskala fra 1 til 9 point.

Point 1 til 3 er høj værdi, 4 til 6 er middel værdi, og 7 til 9 er lav værdi.

Point for BEVARINGSVÆRDI er en sammenfattet karakter, ikke et gennemsnit af de øvrige.

Anbefalinger til istandsættelse:

Ved fremtidig ydre fornyelse og istandsættelse bør tagbelægning med røde vingetegl vægtes højt, hvis dette tagmateriale kan dokumenteres at svare til det oprindelige.

En grundig istandsættelse af facaderne er ligeledes påtrængende.

Husets udstyr af vinduer og døre bør tænkes i helheder - gerne med forenkling af typer, så der opnås en harmonisk fremtræden trods forskellige vinduesdimensioner.

Hvor der fortsat ønskes lidt bredere vinduer end de oprindelige, bør lysningernes øvre buestik suppleres.

Husets forskellige nyere facadedøre fortjener at blive udskiftet med stiltilpassede døre, hvormed de kan bidrage til at genskabe den værdige karakter huset måtte have haft ved opførelsen i 1876.

Det har betydning for helheden, hvis istandsættelse af tilbygningerne også udføres med omtanke og kvalitet.

Bilag om kulturhistoriske aspekter, se næste side!

Høve Mark Forsamlingshus, Sorø Landevej 308, 4261 Dalmose.

Det tilsyneladende uprætentløse forsamlingshus på Høve Mark – uprætentløst, hvis man ser bort fra bygningens korsform – skriver sig ind i en væsentlig del af 1800-tallets Danmarkshistorie som eksempel på 1800-tallets vækkelsesbevægelser. Forsamlingshuset er beliggende i 'det hellige land', en folkelig betegnelse, der omfatter det område i Sydvestsjælland, hvor successive bølger af religiøs vækkelse kom til at præge ikke bare det religiøse, men også det politiske landskab. I begyndelsen af 1800-tallet ønskede den pietistiske lensgreve F. A. Holstein (1784-1836) ligesom C.D. Reventlow (1748-1827, især husket for landboreformerne), at selvstændiggøre bønderne gennem reformer, undervisning og religion. Han stiftede en Bibelforening for Vester-Flakkebjerg Herred og en Missionsforening for Grevskabet Holsteinborg. Han oprettede i 1809 et selskab for industri og husflid og i 1810 Danmarks første sparekasse for Holsteinborgs ansatte. Han oprettede skoler og børnehjem, og han sørgede for at ansætte lærere og præster af passende pietistisk observans. Flere af lærerne blev en del af det såkaldte 'degnekristne' segment, der var modstandere af de 'præstekristne', dvs. tilhængerne af enevældens rationalistiske statskirke. I løbet af 1830'erne udviklede denne modsætning sig til en veritabel religionskrig, 'den vestsjællandske krig'. Flere af vækkelsesprædikanterne blev senere en del af bondevenstres kamp for folkestyret, og de blev nøje fulgt – og retsforfulgt - af den enevældige statsmagt, der frygtede for et folkeligt oprør.

Med rod i det degnekristne segment udviklede den næste vækkelsesbølge sig i det 'hellige land' i anden halvdel af 1800-tallet, dels i form af Indre Mission, der især blev udbredt under Vilhelm Becks (1829-1901) ledelse, dels i form af en Grundtvig-Koldsk bevægelse. Begge bevægelser har afsat sig spor i form af hhv. missionshuse og forsamlingshuse, men mange af disse bygninger er i dag truede af forfald og nedrivning, ikke mindst pga. de demografiske ændringer i landområderne.

I Jubilæumsskriftet *Høve Valgmenighed 125 år i ord og billeder*, 2005, skriver Jørgen Dilling-Hansen m.fl. om forsamlingshusets historie: "Forsamlingshuset på Høve Mark er et synligt resultat af den folkelige vækkelse, som bredte sig på Sydvestsjælland i 1800-tallet.

Historien begynder, da en lille flok mænd i 1876 beslutter sig for at købe et stykke jord af Hans Jensen i Høve – matrikel nr. 14 c af Høve by og sogn – med henblik på at bygge et forsamlingshus for egnens beboere. (...) 14 mænd hæftede for købet af jorden og for opførelsen af forsamlingshuset. (...) Byggeriet blev færdigt samme år, som beslutningen var taget, og kostede den nette sum af 3800 kr." (s. 14).

Forsamlingshuset blev korsformet og understregede således den trosmæssige ramme om egnens mangeartede aktiviteter: møder, herunder menighedsmøder, foredrag, gymnastik, folkedans, dilettant og sang mm. Der var desuden skoleundervisning, da der i tilknytning til forsamlingshuset blev bygget en lærerbolig og en skolestue, hvor man kunne undervise børn og voksne. Både forsamlingshallen og den lille skolestue er bevaret. Pædagogikken var inspireret af Christen Kold (1816-1870), og flere af initiativtagerne til forsamlingshuset var såkaldte 'Koldunger', dvs. disciple af Kold, bl.a. Rasmus Dinesen (1839-1907). Han havde været lærer på flere friskoler, da han i 1867 købte en gård på Vestsjælland: "På gården samlede han ungdommen til aftenmøder, og livet ud blev han en grundtvigsk drivkraft i området. Med hjælp fra ligesindede gårdmandsfamilier i Høve, Flakkebjerg og Fårdrup lykkedes det i 1876 at få opført Høve Marks Forsamlingshus med skolestue og lærerbolig til den nye friskole i sognet. Bygningen blev korsformet, hvorfor det blev et

mundheld, at her kunne det onde ikke bo. I 1880 blev der ved siden af forsamlingshuset opført en frimenighedskirke, som efter nogle år fik huset overdraget. (Cecil Christensen: *Friskoler i ny belysning. Observationer på baggrund af 506 friskoler oprettet i årene 1839-1949*, 2021, s. 180).

Det er vigtigt at understrege, at forsamlingshuset er nøje knyttet til den valgmenighedskirke, der blev opført ved siden af forsamlingshuset i 1879-1880 efter tegninger af Andreas Bentsen (1839-1914), der tegnede talrige af landets øvrige valgmenighedskirker, bl.a. i Ubberup og Vallekilde.

Forsamlingshuset og valgmenighedskirken på Høve Mark udgør således et samlet – og stadig aktivt – kulturmiljø, men mens kirken er blevet restaureret flere gange, senest med restaureringen af Niels Skovgaards fresker i 2020, er forsamlingshuset et af de forsamlingshuse, der trods løbende, men uheldige reparationer og udskiftning af taget i 1958 er truet af forfald, selv om der stadig er en aktiv bestyrelse og en medlemskreds, der ønsker at videreføre stedets traditioner.